

Tijdschrift
Verschijnt 5x per jaar
Afgiftekantoor
9000 Gent X
Jaargang 11

OKTOBER 2013

KUNST LETTERS

Gesprekken met kunstenaars
ARPAÏS DU BOIS

Tentotips
ANDY WARHOL

Tentotips
ECO

In de kijker
GERDA DENDOOVEN

Beeldverslag
THE BIG DRAW

GESPREKKEN MET KUNSTENAARS

ARPAÏS DU BOIS

“Elk avond verwerk ik de voorbije dag in een tekening. Het is een dagelijks rendez-vous met mezelf in mijn atelier”, aldus ARPAÏS du bois (°1973). In haar dagboektekeningen komen tekst en beeld samen tot stand, ze ontstaan uit een zelfde manier van denken, het is één actie: het ene een lijn, het ander een letter. Arpaïs maakt tekeningen en schilderijen en is sinds 2003 docente aan Sint Lucas Antwerpen. In december leidt ze ons tijdens twee KUNSTWERKT-bezoeken rond in haar atelier. Nu alvast dit gesprek.

Als over je tekeningen wordt gesproken of geschreven, vallen wel vaker termen als ‘poëtisch’, ‘raadselachtig’ of ‘onbewust’.

Ik heb niet de indruk voor mezelf dat ik enigmatische dingen neerschrijf, eerder helder en analytisch. Ik geef toe dat mijn woorden er soms omflooster uitkomen dan ik zou willen, maar ik denk ze wel altijd heel strak. Of zo spreek ik tenminste tegen mezelf als ik bezig ben. Er wordt wel vaker over dat onbewuste in mijn werk gesproken. Waarschijnlijk komt dat door het ontastbare in mijn tekenwerk.

Tekenen als noodzaak, die indruk wekt je werk ook wel.

Wellicht zou ik niet sterven als ik niet meer kon tekenen, maar tekenen is wel mijn manier, mijn voorwaarde om te functioneren in de maatschappij. Die maatschappij waar ik ook zelf voor heb gekozen. Want niemand zegt mij dat ik in de stad móet wonen, ook al zie ik af van het lawaai en de drukte. Ik zoek er een isolement op die een tegenpool is van het fysieke isolement op een afgelegen plek. Ik wil die dramatische kant van zo’n uitspraak altijd wat afschuren. Al de dingen die je opzoekt heb je gedeeltelijk onder controle.

Ik werk heel hard, ik doe weinig anders en dat ritme, dat rigoureuze helpt me. Niet om structuur aan mijn leven te geven - ik denk niet dat ik een dwalend iemand zou zijn - maar wel om na te denken. Of om dingen te verstaan of niet te verstaan, na een tijd. Het gaat niet rechtstreeks over: hoe pak je dit leven hier aan? Een vraag is: hoe ga ik om met de keuzes die ik gesteld heb? Telkens opnieuw.

Als jij ’s avonds van je job als lesgever terug naar huis pendelt, weet jij al wat er ’s avonds op je blad terecht komt?

Dan weet ik bijna al welke elementen er zullen uitkomen.

En dat hoeft niet altijd iets emotioneels te zijn, het kan evengoed een voorwerp zijn waar je tegen stootte, dat een idee in gang zet.

Zeker. De oorsprong van een tekening kan ook iets zijn dat ik pas las, een gesprek dat ik voerde, een bedenking. Maar evenzeer kan het iets minder concreet zijn. Sommige tekeningen borrelen ook op zonder tastbare of concrete aanleiding. Het is ook geen tegenspreken of weerleggen wat ik doe, eerder een vastleggen. Want kijkt iemand op een andere manier naar mijn tekeningen, dan is dat maar zo.

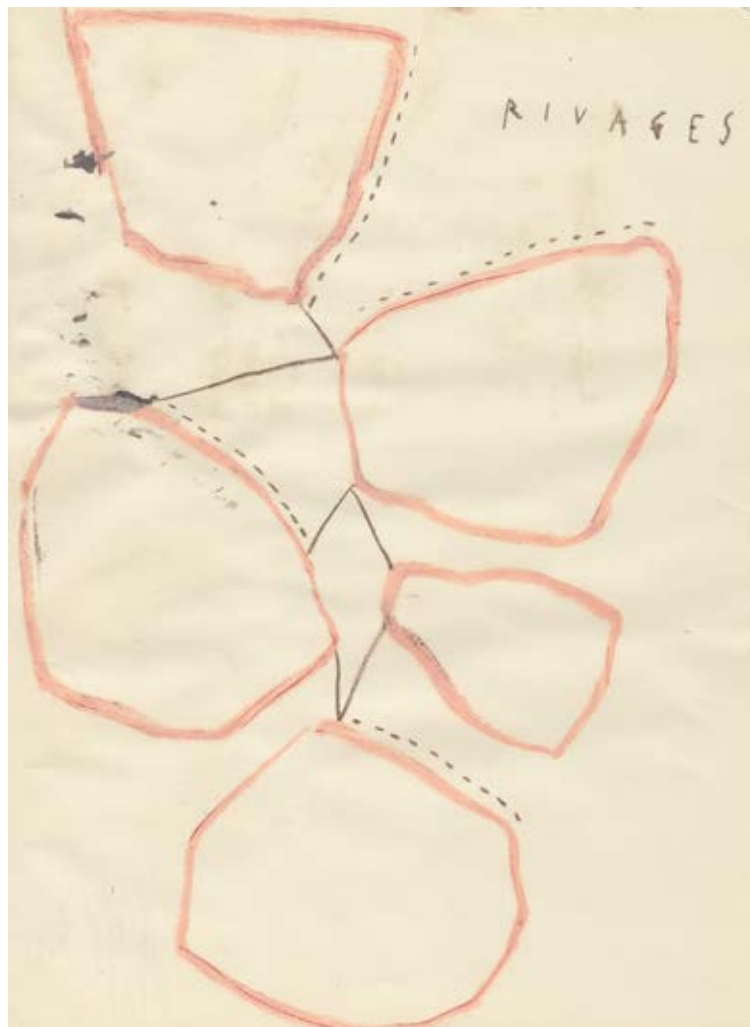
Laten we terugkeren naar het begin: zat tekenen je al vroeg in het bloed?

Ik denk dat ik, zoals alle kinderen, veel heb getekend, maar dan ben ik er rond mijn twaalfde abrupt mee gestopt. Er kwamen muziek en andere dingen in de plaats, dus ik hoefde het niet meer te doen. Toen ik dan ook een ‘gewone’ studierichting aanvatte (Politieke en Sociale wetenschappen), besefte ik dat me dat zeer ongelukkig maakte. Ik ben wel gaan rondkijken op kunstscholen, maar op een of andere manier, omdat ik mij aan mijn omgeving wilde spiegelen, durfde ik me toch nooit in te schrijven. Is dat tijdverlies geweest? Ik denk het niet.

Zoals Luc De Vos, zanger van Gorki zegt: “Verdorie, ik heb in mijn jeugd zoveel tijd verloren door constant door het raam te staren en te zitten dromen”. Maar net daardoor heeft hij erna een inhaalbeweging gemaakt.

Eens je je plekje hebt gevonden, kan alles driedubbel zo snel gaan. Ervóór

rivages, 25 x 18,5 cm, 2012

S.T., 25 x 18,5 cm 2011

denk je dat je niks te vertellen hebt, je houdt alles voor jezelf en er is daarom ook geen interactie. Trouwens, ik denk ook niet dat je in het leven tijd kunt verliezen. Ik kijk zo graag uit het raam! Wat is niks doen? Alles kan morgen stoppen. En dan is veel niets geweest en niets misschien heel veel.

Uiteindelijk studeerde je vormgeving op de Sint-Lucas Hogeschool in Antwerpen. Je eindwerk draaide rond je vader, een kampoverlevende, een ervaring die hem communicatief heeft gehandicapt. Door dat project heb je ook een betere binding met hem gekregen.

Ik word nog altijd aangesproken over dat werk, waarschijnlijk door wat er allemaal aan het gebeuren is in de wereld. Voor mij is dat project volledig voorbij, maar ik heb dat werk gemaakt omdat het toen net wél moest gebeuren en de tijd daarbij net wel drong. Want ik zou het nèt kunnen gemist hebben: mijn vader was toen heel erg ziek. Eens ik de grenzen van wat ik toen kon had afgetast - en die grenzen blijven tenslotte overeind - was dat af. Ik wilde enkele dingen verstaan: weten hoe het kwam dat ik sommige dingen op een bepaalde manier zag, waarom ik voor bepaalde dingen zoveel schroom heb, waar die kwaadheid vandaan komt, die intensiteit, dat nooit opgeven. Voor mij was het een soort genezing, maar niet in een betekenis van therapie, want ik vind dat nog altijd een moeilijk iets. Maar zonder dat werk - dat er overigens helemaal anders uitziet dan wat ik erna heb gemaakt - zou ik nu niet maken wat ik maak. Ik werd toen hard geconfronteerd met wat ik aan het doen was en wat ik neerschreef en het is nadien ook de manier gebleven waarop ik werk: stimuli binnenkrijgen, zien wat dat met me doet en dat dan neerschrijven op papier.

Ik werk niet als een vormgever, maar ik vond de omgeving, werkwijze en de manier waarop vormgevers naar de dingen kijken en dingen vormgeven heel interessant. Omdat ze heel analytisch en nuchter zijn. Dat gaf me veel comfort, want ik wou denken hoe zij dachten. Maar uiteindelijk paste ik daar helemaal niet tussen. Ook een schildersopleiding zou me niet gelegen hebben.

Vroeger liet je slechts enkele tekeningen uit je schetsboeken zien. Alsof je de rest wilde wegmoffelen. Waardoor je op een eerder geforceerde manier een verhaal vertelde, omdat je het voor de buitenwereld wilde doen kloppen. Waar kwam die keuze om 'maar' een fractie te tonen vandaan?

Nu ik daar op terugkijk, zie ik dat ik dat eigenlijk manipuleerde. Toch presenteerde ik het niet als een volledig beeld. Integendeel, ik plakte dat allemaal aan elkaar tot iets coherent, tot het voor mij relevant was om het te laten zien. Op die manier had ik het te hoge ritme eruit gefilterd. Ik ben gestart met het bijhouden van dagboeken tijdens het laatste jaar aan Sint-Lucas, parallel aan de opdrachten die ik kreeg. In het begin waren dat kleine abstracte notities. Ik wist toen ook niet waarom ik dat deed. Was dat om daar achteraf iets consistent mee te maken? Doordat ik uit de wereld van de vormgeving kwam, wist ik ook helemaal niet hoe de kunstwereld in elkaar zat. Voor wie bestemde ik mijn werk? Is het voldoende dat je werk alleen voor jezelf maakt? Op zich is je opsluiten in je atelier, je afsluiten van alles en iedereen, ontzettend comfortabel. Ik denk ook dat je na een studie in om het even welke kunstschool moeite hebt om ineens op je centje te beginnen. Je hebt wel een aantal dingen meegekregen, maar wat doe je ermee?

creuser, 25 x 18,5 cm, 2013

S.T., 25 x 18,5 cm, 2011

S.T., 25 x 18,5cm, 2011

sombre, 25 x 18,5 cm, 2010

De eerste keer dat anderen met mijn werk kennismaakten was via het boek 'Bundel Lichamen'. Ik had een heel jaar intensief naar lijven gekeken, andere, het mijne, de relaties tussen lichamen onderling, de moeder, de geliefde. En had daar een publicatie rond gemaakt. Het is in de eerste plaats door boeken te maken, dat mijn werk is verspreid geraakt. Ik vond dat ook het slimste, al is een tentoonstelling maken de beste oefening in nadenken over je werk. Maar ik vind muren niet altijd de beste tentoonstellingsmethode. Ik maak graag boeken, omdat je die kunt meenemen. Je hebt dan het boek en je hebt de tijd. Je kan ernaar teruggrijpen, je bepaalt je tempo, het ideale moment, al naar gelang je mentale beschikbaarheid. Op een tentoonstelling wordt aan de kijker van alles opgelegd. Met een boek in handen beslis je zelf wat je er wanneer mee doet.

Ik had het geluk heel vroeg met Dirk Imschoot in contact te komen en hij heeft me gesteund. Hij heeft mijn liefde voor het boek nog sterker gemaakt. Het is nog altijd het liefste wat ik maak.

Met de Japanse fotograaf Yamamoto Masao maakte je het kunstboek 'Where we met' en exposeerde je in de FIFTY ONE Fine Art Photography Gallery te Antwerpen. Hoe is die samenwerking ontstaan?

Die is met horten en stoten op gang gekomen. Ik had héél lang geleden een foto van hem gekocht en ik had het gevoel dat ik dat altijd bij mij moest hebben. Het is een foto die mij helpt om afstand te nemen. Ik zit soms heel dicht op de dingen en dat kan of een hindernis zijn of net een reden om te werken. Die foto helpt me ook om niet direct in het 'hier' te zijn. Het toeval wou dat mijn vriend Roger (van de FIFTY ONE Fine Art Photography Gallery) met hem begon samen te werken. Zo ben ik met Yamamoto in contact gekomen. Ondanks de moeilijke taalbarrière - alles is al kijkend en wijzend gebeurd - is er iets heel moois ontstaan: ons boek. Ik kan me dat gevoel goed herinneren: alles wat we niet tegen elkaar konden zeggen, konden we wel tegen elkaar zeggen. Het is ook mijn eerste samenwerking met een andere kunstenaar, want normaal ben ik een heel solitair iemand. Dat was zéér schoon en verrijkend om te doen, ik denk dat me dat nooit meer zal overkomen.

Toch heb je je nog aan een andere samenwerking gewaagd. Die met de Zwitserse architect Peter Zumthor. Hoe verloopt dat?

Ook dat is voor mij een fabuleuze samenwerking. Hij heeft me gevraagd om mee te denken over hoe zijn monografie er moest uitzien. Het was meedenken, praten over, dingen in vraag stellen. Het is een taak die ik nog nooit op mij heb genomen, dus ik vind het een hele eer. Hij had werk en boeken van mij gezien en gekocht en ik denk dat hij daar een soort van gelijkgestemdheid in had gevonden. Het boek verschijnt deze herfst.

Je recente boek 'Quelque chose qui ne tient pas debout' is een heel merkwaardig werk geworden. Wat was het opzet ervan?

Het idee is ontstaan na mijn expo in 2011 in Galerie Van der Mieden, waar ik al mijn schetsboeken van het jaar 2010 toonde. Mijn galeriehoudster suggereerde dat ik alle woorden en zinnen uit mijn boeken zou vertalen, omdat toch vooral Nederlandstaligen de expositie zouden bezoeken. Ik heb daar weken aan vertaald en een schrijftje gemaakt met die vertalingen, zodat mensen het konden meenemen als ze rond mijn tafels met dagboeken liepen. Wat bleek? Iedereen nam dat mee, mensen vroegen waar ze 'mijn gedichtenbundel' konden kopen. Nochtans al die zinnetje na elkaar, dat betekent niets, is absurd. Toen dacht ik: "Ik zal het absurdeste boek op aarde maken." En zo ben ik ook in mijn volgende schetsboeken alles gaan vertalen, heb alles genummerd en vertaald. Het is een soort repertoire. Je zou het kunnen beschrijven als iets wat geen steek houdt, 'Quelque chose qui ne tient pas debout', letterlijk: iets wat omver valt. Voor Uitgeverij Lannoo was het natuurlijk niet evident. De vraag was uiteraard wie dat wil kopen. Ik vind het heel fijn dat ze daarin meeging. Zo is dat boek een werk op zich geworden.

Je zei over 'trois cent quatre-vingt-onze' dat je het een kamikazetentoonstelling vond: je voelde je letterlijk in je blootje gezet.

Ik had het inderdaad onderschat. Ik denk dat het een mengeling tussen overmoed en dwaasheid is geweest. Ik dacht in een impuls: "Ik heb hier niks te verbergen, het is zo." Maar er is een onbeschrijfbaar verschil tussen niets te verbergen hebben en de beslissing nemen alles te tonen. Ik heb voor die expo tafels laten bouwen, een hele scenografie in elkaar gestoken en tijdens al die stappen had ik nog niet door dat ik aan een expo aan het werken was die me ondersteboven zou halen. Toen al mijn tekendagboeken daar allemaal lagen, was ik nog altijd rustig, maar toen kwamen al die mensen kijken en toen realiseerde ik me plots dat ik niet wist waarom iemand daar zou willen naar kijken. En zo lang bovendien, zoals soms het geval was. Het voelde alsof ik iedereen in mijn atelier binnenliet, zelfs tot boven in mijn slaapkamer toe. Toen heb ik pas begrepen dat dat niet interessant is voor mij. Het draait er eigenlijk niet om hoe alles is verbonden, want zelfs ik kan voor mezelf die weg niet altijd terugleggen, dus iemand anders zeker niet. Wat heeft iemand aan die soms emotionele, soms vage, soms ingewikkelde linken en overgangen, vraag ik me nu af. Ik zou daar als kijker bij geuuen. De oorspronkelijk pure wens en overtuiging een totale inkijk toe te laten leverden op een harde manier de bevestiging van de noodzaak die ik voel om 'regisseur' te blijven. Mijn 'Petit livre qui ne tient pas debout' draait daar dubbel rond. In de keuzes die ik nu maak van de tekeningen die ik uit mijn cahiers pulk en laat zien, zoek ik toch

c'est aussi la maladie, 25 x 18,5 cm, 2013

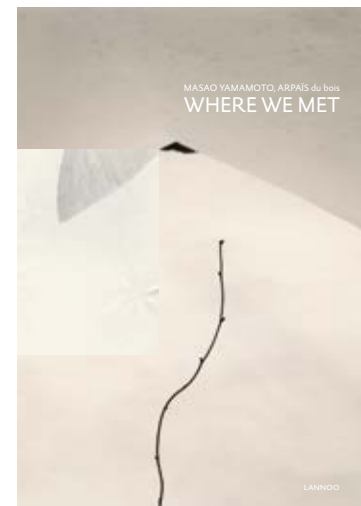
S.T., 25 x 18,5 cm, 2010

Schetsboeken

Where we met

naar een andere relevantie. Het moet op zich ankerpunten hebben met iemand die die dingen ook kan gezien, gehoord, gedacht hebben of ermee is geconfronteerd geweest. Anders ben je alleen maar een soort schrijver die zijn binnenkant laat zien. Ik denk dat ik gedeeltelijk zo werk om het gaande te houden, maar dat wil ik niet meer uitsluitend naar de ander toe presenteren.

Je dagboektekeningen maak je als rendez-vous met jezelf: je verwerkt de dag om plaats te maken in je hoofd. Ondertussen zijn je (schets)boeken voor jou een verzet tegen het vergeten, tegen het voorbijgaan. Zo formuleerde je het in je aflevering van het tv-programma 'De Canvasconnectie'. En niet te vergeten: je noemt ze zelfportretten.

Ik noem al mijn tekeningen zelfportretten. Ze zijn allemaal een stuk van mij. Wezenlijke stukken van wat zich in mijn hersenen afspeelt. Dus ja. Betere zelfportretten kan ik me niet inbeelden. Tekenend is dan ook het enige wat ik doe. Ik doe niks anders: ik doe dat als ik opsta, als ik niet kan slapen, heb altijd mijn valiesje bij. Tekenend is wat ik doe.

Je liet zelfs optekenen: "Als ik niet kan tekenen, ben ik niemand."

Je blijft natuurlijk een denkende en voelende persoon. Maar toch weet ik dat ik alles wil neerschrijven en tekenen. De tijd tussen de effectieve schrijf- en tekenmomenten bestaat, voor mij, enkel als vergaartijd. Ik heb maar één keer een periode gehad waar ik in mijn atelier zat en er niks kwam. Ik vond niks waard om genoteerd te worden. Door niet te werken kom ik in een mentaal isolement dat mij rondjes doet draaien in mijn hoofd. Ik ben er dan ook enorm ziek van geweest. Het was een soort intoxicatie. Toen ik door had dat dat gelinkt was, besepte ik dat het iets was dat ik niet meer mag verloothenen.

Zijn er invloeden van andere tekenaars? Of zielsverwanten?

Zielsverwanten heb je altijd, maar die blijven niet noodzakelijk doorheen je leven dezelfde. Toen ik als studente tekeningetjes begreep ik plots Louise Bourgeois. Ik wist dat het niet meer onlogisch was wat ik maakte en het was geruststellend te weten dat bepaalde mensen in het tekenen een paar oplossingen gevonden hebben om met dingen om te kunnen. Je kan dat ook in literatuur vinden. Als ik Patrick Modiano of Meir Shalev lees, dan weet ik waarom ik die boeken zo fantastisch vind. Dat zijn geen belevingen die bepaalde dingen uitleggen, maar die je op een bepaalde lijn zetten, je ergens rangeren. Dingen waarvan je weet: daarmee kan ik verder. Het is ook niet de bedoeling die dingen te gebruiken of weg te stoppen als alles goed gaat, maar je kan ze altijd meenemen, als een andere realiteit dan de jouwe. Ergens kan een draadje dat niet direct knapt daarnaartoe worden getrokken. Iets waarvan je denkt: "Het is goed dat het er is."

Wil je dat ook betrachten met jouw werk?

Exposeren is eigenlijk een contactmoment. Als ik vroeger na een bepaalde tentoonstelling reacties kreeg als "ik herken dat bij mezelf", stoorde me dat. Dat was voor mij geen interessante conversatie. Daar kon ik noch de persoon mee verder.

Welke reacties heb je dan het liefst?

Dat kan ik niet zeggen. Al vind ik het wel wonderschoon te horen dat een van mijn boekjes op een nachtkastje ligt en iemand daar af en toe voor het slapengaan in bladert. Maar is dat communicatie? Ik denk het niet.

Je neemt even loopbaanonderbreking.

Ik heb de laatste 13 jaar hoofdzakelijk hier in dit atelier gewerkt en soms ook in Frankrijk, bij mijn ouders. Maar ik heb nu beslist om in een grootstad te gaan werken: Hong Kong. Ik wil eens ondervinden of die 'andere' buitenwereld visueel veel invloed op mijn werk zal hebben. Ik zie het als een soort residentie. Wie weet functioneer ik daar wel helemaal niet.

Hoop je zo nog de volgende 35 jaar verder je oeuvre uit te werken?

Eigenlijk wel, al zal ik het lesgeven wel afbouwen. Het feit dat ik dit nu al onderbreek, is een voorbode. Nu wil ik gewoon tekenen.

ARPAÏS DU BOIS STELT TENTOON:

'OORLOG EN TRAUMA',

Museum dr. Guislain, Gent. Van 1 november 2013 tot 29 juni 2014.

'...';

Second Room, Ijzerlaan 30, 2060 Antwerpen, 23 november 2013.

www.arpais.com

[Hilde Van Canneyt]

hildevancanneyt.blogspot.com

EXTRA ATELIERBEZOEK

Op zondag 8 december leidt ARPAÏS du bois ons rond in haar atelier te Antwerpen. Dat bezoek is helaas al een hele tijd volzet.

Máár: we hebben een extra bezoek gepland en dat op zondag 1 december om 11u. Interesse? Schrijf snel in via www.kunstwerkt.be